

EESTI LOODUS

Loomapidamine poolt ja vastu

Tavatult soe talv
Kas tehislihal on tulevikku?
Lihäsöömise keskkonnamõjud

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

810985110716

71. aastakäik Nr 4, aprill 2020

www.eestiloodus.ee

2 Toimetaja veerg: Riho Kinks**3 Sõnumid****11 EL küsib: vastavad Reet Pruul ja Heino Õunap****14 Eesti hobuse on kujundanud meie maastik ja kliima**

Ingrid Randlaht tutvustab põhjemetshobuste hulka kuuluvat põlistõugu, kes on tänapäevalgi hinnatud töötajate ja tunnustatud spordihobune

18 Eesti maakari, meie kultuuripärand
Ege Raid ja Käde Kalamees nendivad nagu eesti hobuse hoidjad: ka põlisveis on kasvult väike, kuid väga vastupidav ja kodumaise loodusega kohanenud**20 Kihnu maalamm, vähenõudlik ja keskkonnahoidlik maastikuhooldaja**

Anneli Ärmpalu-Idvand meenutab Kihnu maalamba päästmise ja tunnustamise lugu ning loodab, et põlistõug püsib tänu tugevale maalambakogukonnale

24 Maatõugu koduloomad

Annika Michelson ja Imbi Jätma kirjeldavad teisigi põlistõuge: maalammast üldisemalt, samuti kitsi, kana, küülikut, tumemesilast ning kasse ja koeri

28 Meie igapäevane lihapala

Mihkel Kangur arutleb lihatootmise keskkonnamõju üle: kokkuvõtvalt saab kindlalt väita vaid seda, et lihal on meie toidulaua liiga suur osatähtsus

34 Tehisliha võimalused. Millal seda osta saaksime ja kas see on ikka keskkonnahoidlik?

Ülar Allas annab ülevaate tehisliha tootmise põhimõtetest ja senistest tulemustest ning ennustab, et lähiajal see pärislihale keskkonnasäästlikku asendust ei paku

40 Sada rida Eesti loodusest: Kas Eesti loodus on kaitstud? Tiit Randla**42 Üks Eesti paigake:****Eksitused Otteni veskil**

Juhani Püttsepp viib lugeja Ahja jõe äärde, kus asub Tartu kadunud kivi-silda meenutav sild ning kus filmiti ka „Viimset reliikviat“

44 Poster: Toomas Kukk**46 Intervjuu: Lambakasvatus kui osa****Eesti kultuurist ja loodusest**

Bioloogi ja lambakasvataja ELL Sellisega vestelnud Toomas Kukk

52 Lambad ja borderkolli

Elin Sild vaatleb inimese kaaslaste koera ja lammaste suhteid: borderkolli ongi aretatud lambaid kantseldama

56 Tegutse teadlikult: Loodussäästlik toit sinu lemmikloomale

Martin Tikik pakub loodushoidlikule loomapidajale juhiseid, kuidas valida oma hooalusele kõige väiksema keskkonnamõjuga, ent täisväärtuslik toit

58 Putukad, inimese põline toit

Juhan Javois vestles entomoloog Sille Holmiga putukate söömisest üldiselt, aga ka põnevatest välitöödest Aafrikas Ugandas

66 Parim aeg märgata hallpea-rähni

Karl Adami jagab teadmisi ja oma kohtumisi hallrähniga, keda vahel ikka aetakse segi väga haruldase roherähniga

70 Eesti kõige märjemad ilmerekordid
Ain Kallis meenutab kodumaiseid erakordseid ilmastikunähtusi, võttes seekord vaatluse alla sademed**73 Nuputa: ülesandeid bioloogia- ja geograafiaolümpiaadidelt****74 Talveta talv. Õiget talve Eestis tänava polnudki**

Laine Keppart võtab kokku möödunud talve ja vaatab, kuidas see eristub pikaaegsest talvede keskmisest

77 Kliimataadi suurüllatus: talv kestis ainult neli päeva

Ain Kallis lisab talve puudumise kohta mõningaid kommentaare ja õigustusi riigi ilmateenistusel

78 Loodusmaja:**Vaheldust kaugõppesse: uuri keskkonnakompassi ja vaatle loodust!**
Piret Pappel soovib uusi loodushariduse e-õppe võimalusi, mis aitavad ka üldisemalt loodusteadmisi ammutada**80 Metsast ja põllult:****Karulauk on kodumaine sibul**

Triin Nõu kiidab viimase aja moetaime omadusi ning soovib taimeloodusest kogudes olla looduskaitse huvides kokkuhoidlik

82 Kroonika**86 Mikroskoop****87 Ristsõna****88 Ajalugu, sünnipäevad**

Tagasi loodusesse

Möödunud talvel oli ilm üks peamisi jututeemasid. Veebruar asetus keskmise õhutemperatuuri poolest Eesti meteoroloogia ajaloos teisele kohale, mitmes mõõtmisjaamas registreeriti ka soojarekordeid. Talve õieti ei tulnudki.

See peegeldub ka looduses. Esimest sookurget märgati jaanuaris, veebruaris oli näha juba palju kiivitajaid, põldlõokesi, hanesid ja teisi kevadrändureid. Märtsi algul lendasid ringi esimesed lapsuliblikad, kuu keskel ärkasid rästikud ja jõudsid pesale esimesed valge-toonekured. Sotsiaalmeedias käis justkui võidujooks, kes saab postitada esimesena pildi uuest üllatuslikust öitsejast või muust kevadmärgist.

Aga veel enne kalendrikevade algust lõigati see kõik läbi justkui noaga. Jõuliselt vallutas kogu areeni ja halvas ootamatult terve maailma koroonaviirus. Tehased, koolid ja paljud asutused on suletud, lennukid ei lenda ja laevad ei sõida. Valitsused on kehtestanud eriolukorra ja jagavad iga päev oma rahvale rangeid juhiseid ja korraldusi selle kohta, mida tohib teha, mida mitte. Mitmes riigis on inimesed sunnitud koduaresti, tänavatel kontrollib sellest kinnipidamist politsei. Turismimekades ulub tänavatel vaid tuul.

Üsna pea märgati, et see toob kaasa

ka midagi positiivset. Eestis on looduses ja matkaradadel enneolematud inimete ummikud ja järjekorrad. Paljud näevad esimest korda elus rästikut või näsiniint ja saavad oma silmaga hinnata, kuidas on ikkagi lood meie metsadega. Õhk maailma suurlinnade ja riikide kohal on ühtäkki muutunud puhtamaks, Veneetsia kanalite vesi on jälle läbipaistev, lennukid ja turistid ei reosta enam maailma jne.

On avastatud, et ehk polegi vaja üle Eesti ja maailma kokku sõita koosolekutele, seminaridele, konverentsidele jm üritustele ja paljusid neist pole võib-olla üldse vaja. Keskkond on puhtam ja inimestel on rohkem aega endale ja lähedastele.

Loodame, et suudame sellest halvast olukorrast vähemalt õppida ja mõni neist muutustest jääb alles ka pärast maailma halvatuse möödumist. Et me ei torma kohe kõiki vahepeal tegemata jäänud asju ära tegema, vaid mõtleme enne, kas neid on ikka vaja. Et veel vähemalt mõnda aega käiakse sama innukalt lahtiste silmadega looduses ja matkaradadel. Kevad kulgeb ju ikka oma rada edasi: varsti rökkab õhk linnulaulust, maapind hakkab rohetama, iga päevaga läheb üha värvilisemaks ja rõõmsamaks. On, mida oodata, vaadata ja sotsiaalmeedias jagada.

Riho Kinks

EESTI LOODUS

71. aastakäik Nr 4, aprill 2020

Toimetuse aadress:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
(lapsehoolduspuhkusel)
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2020

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.ee

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikatest

PEFC

PEFC19-3

www.pefc.ee

Trükitud trükikojas Printall

